

Forn de calç de la Canal del Pi Tort

Matadepera

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: Canal del Pi Tort
Emplaçament
Alçada: Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac
752

Coordenades:

Latitud: 41.64765
Longitud: 2.0043
UTM Est (X): 417085
UTM Nord (Y): 4611135

Classificació

Número de fitxa 08120 - 196
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Element arquitectònic
Estil / època: Modern Contemporani
Segle XVIII-XIX
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Malgrat els excursionistes el mantenen net de vegetació, la construcció al peu de la canal ha fet que amb el pas del temps l'aigua comporti un efecte erosiu, fent desaparèixer la façana que, en part, es troba colgada al davant i ,en part, canal avall.
Protecció Inexistent
Accés Difícil
Ús actual: Sense ús
Titularitat Privada
Titular: 08119A001000080000YK
Autoria de la fitxa Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa: dc., 17/02/2021 - 10:51

Descripció

Forn de calç situat en un tram suau de la canal del Pi Tort, en el seu vessant hidrogràfic dret. L'accés es pot fer per la carretera de Sabadell a Talamanca, davant de La Barata. Just abans d'arribar al punt quilomètric 9, a mà dreta s'inicia un camí que travessa la riera de les Arenes. Es tracta del Camí de Can Pèlcs. Un cop deixats enrere els camps d'aquest mas, agafar el trencall de mà esquerra, sense deixar-lo en direcció al Bofí. Un cop situats darrera la casa, a l'extrem nord-est dels plans, hi ha un forn de calç. En aquest indret s'obre un camí que baixa en direcció de la Canal del Bosc. Un cop a baix només hi ha l'opció de travessar-la per tornar a enganxar el camí, del qual s'observen les restes dels murs de pedra seca de contenció. Un cop fet el primer giravolt, a mà esquerra hi ha un tram de torrent planer que cal pujar. Es tracta de la Canal del Pi Tort, per on antigament s'hi podia accedir fins a la boca del forn. Actualment cal pujar pel corriol de mà esquerra que ressegueix el torrent fins a trobar una mena de bifurcació. L'olla queda a mà dreta mateix del marge.

Conserva part de l'olla a excepció de la façana. Mesura 3'60 m de diàmetre per un alçat actual de 3'30 metres. La boca (orientada al sud-est) i el passadís d'accés a la fogaina han desaparegut, tot i que s'observa un gruix d'aproximadament 1'70 m. Al davant del que era la façana s'hi observen restes de l'enderroc migs colgats per la terra.

Observacions:

Si es continua el corriol en direcció a la Canal del Bosc, s'observa que aquest era en realitat un camí ben arranjat, amb marge de pedra ambdós costats que baixava progressivament fins a la canal i continuava, seguint les mateixes característiques constructives fins arribar a Can Pèlcs.

Història

Els forns de calç són construccions que es troben arreu de Catalunya i en nombre important al municipi de Matadepera. Fets de pedra, maó i fang o morter de calç, al seu interior es feia una combustió de llenya per a obtenir calç. Aquest material era emprat en la fabricació del morter de calç, indispensable per a la construcció (barrejant-lo amb aigua i sorra). També servia per impermeabilitzar les cisternes i els safareigs, així com per desinfectar. També tenia un ús agrícola per a desinfecció de paràsits de la terra, o per ensulfatar les plantes contra les plagues.

El procés de transformació de la pedra en calç es feia per combustió, mitjançant un pou o olla, de planta circular i alçat cònic, excavat dins d'un marge o parcialment a la roca. Es necessitaven temperatures entre els 800° C i els 1.000 °C perquè el carbonat càlcic s'alliberés de l'anhídrid carbònic i passés a òxid de calci. Però per aconseguir aquest procés, es necessitava una preparació llarga i feixuga. Aquestes tasques duraven al voltant d'un tres mesos i començaven entre el gener i el febrer, quan les feines agrícoles eren més escadusseres.

Primer de tot, es necessitava combustible, que s'obtenia desbrossant el bosc. El següent pas era el d'arrencar la pedra amb pics, maces, martells, escodes i malls. Després es transportava la pedra i els feixos de branques amb els carros o mules fins al forn. Aquest s'omplia posant de forma circular les pedres depenent de la seva mida, sempre començant per la part inferior i disposant-les damunt del pedrís o banquetta circular que s'hi havia fet prèviament. Aquesta feina era de màxima importància perquè en depenia tota la cuita. Això permetia crear un buit al seu interior, com si es tractés d'una barraca de pedra seca sobre la qual s'aniria omplint fins arribar a la corona, al capdamunt, mentre que aquest buit permetria

col·locar i alimentar la cuita en cas de necessitat emprant el gavell; una mena de forca.

Un cop s'encenia el foc, es deixava encès els dos primers dies amb una faixa que es tapava a poc a poc. Se sabia que el forn era cuit quan sortia una flama blanca i les pedres es posaven ben vermelles, com la brasa. Quan aquest procés d'encesa començava ja no es podia aturar fins que el mestre calcinaire donava per bona la cuita.

Calien entre una dotzena i una quinzena de dies per tenir la pedra a punt. Després en calien una vintena més per refredar-se. La calç viva s'apagava llençant-hi aigua, transformant-se així en hidrat de calç o calç morta. Després d'aquest procés ja es podia desenfornar i transportar la calç en carros fins a la seva destinació.

Bibliografia

AJUNTAMENT de Matadepera (2009). Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Matadepera. Tomo IV. Catàleg de Béns.

ARBÓS, Maria; IBARZ, Joan; PIÑOL, Isidre (2003). Els forns de calç a la comarca de les Garrigues. Vida i treball entorn de la producció de calç: Els forners de Tarrés. Col·lecció d'Estudis Locals, Lo Plançó, núm. 3. Editorial Fonoll i Ajuntament de Tarrés.

BALLBÉ i BOADA, Miquel (1988). Matadepera. Pagesos i Menestrals. Ronda Vallesana, 9. Terrassa. Editorial Ègara.

FERRER ALÒS, Llorenç (2015). Eines i feines dels oficis. Edicions Brau. Barcelona.

FONT, Xavier ; JUAN-MUNS, N. et al. (1989). Carta Arqueològica del Vallès Occidental. Arxiu d'Inventari del Patrimoni Arqueològic de Catalunya. Servei d'Arqueologia. Generalitat de Catalunya.

FONT, Xavier (1997). *Inventari del Patrimoni Cultural de Matadepera*. Ajuntament de Matadepera.

FONT, Xavier; MUNUERA, Jaume (2014). *Matadepera. Patrimoni cultural*. Ajuntament de Matadepera.

GRAUS, Ramon i ROSELL, Jaume (2010). Història de la construcció a la Catalunya contemporània. Apunts del curs. Secció d'Història de la construcció del departament de Composició Arquitectònica. Universitat Politècnica de Catalunya.

ROSELL, Jaume i SUBIRATS, Miquel (1987). La producció de calç, ahir. El procés pre-industrial de producció de calç, a la comarca del Montsià. Col·legi Oficial d'Aparelladors i Arquitectes Tècnics de Barcelona.

